

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง กระบวนการของฝ่ายตุลาการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ถูกละเมิดโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายศึกษาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264 กรณีศาลเห็นเองในวิทยานิพนธ์นี้ผู้ศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประเทศไทยว่ากระบวนการของฝ่ายตุลาการมีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างไร

ทั้งนี้โดยศึกษาจากการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพจากต่างประเทศ คือ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมัน ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่นว่าเป็นแบบใด สามารถคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้มากน้อยเพียงใด และศึกษาว่ากระบวนการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในประเทศไทยที่มีอยู่ปัจจุบันว่าศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหารมีคำวินิจฉัยที่ผ่านมาให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างไร ตลอดจนบทบาทของศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหารที่เห็นเองว่าคดีที่พิจารณาขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือไม่อย่างไร เพื่อเป็นแนวทางข้อเสนอในการปรับปรุงการดำเนินงานให้สามารถคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ

จากการศึกษาพบว่า รัฐธรรมนูญปีพุทธศักราช 2540 ได้รับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้อย่างมากมาย ตั้งแต่มาตรา 26-มาตรา 65 รวม 40 มาตราและมีองค์กรเกิดขึ้นใหม่ เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ และศาลปกครอง เพื่อดำเนินการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว ซึ่งเดิมบทบาทของฝ่ายตุลาการในการคุ้มครองมีเพียงแต่ศาลยุติธรรมและศาลทหาร แต่เนื่องจากศาลทหารเป็นองค์กรที่พิจารณาความอาญาของข้าราชการฝ่ายทหารเท่านั้น ประกอบกับการดำเนินงานยังมีสายการบังคับบัญชาจึงไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างแท้จริงจึงมีแต่เพียงศาลยุติธรรมเท่านั้น ที่สามารถแสดงบทบาทได้อย่างเต็มที่ ซึ่งศาลยุติธรรมก็เน้นหนักในคดีทางแพ่งและทางอาญาเท่านั้น ต่อมาเมื่อมีศาลปกครองจึงเสมือนเป็นการอุดช่องว่างและเปิดโอกาสให้ประชาชนที่มีข้อพิพาทกับหน่วยงานของรัฐสามารถดำเนินการในช่องนี้ได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาภาพรวมก็ถือได้ว่าองค์กรในกระบวนการของฝ่ายตุลาการสามารถคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งคือรูปแบบ แต่ในสาระของบทบาทฝ่ายตุลาการในการดำเนินการยังมีปัญหา คือ ตุลาการส่วนมากยังติดอยู่กับตัวบทกฎหมายที่บัญญัติติดอยู่กับการตีความที่กำหนดโดยตัวอักษร มิได้มองทะลุถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่มุ่งเน้นรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน นอกจากตุลาการแล้วผู้ที่ทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม เช่น ตำรวจ อัยการ ทนายความ หรือแม้แต่คู่ความก็ยังสับสนและไม่มั่นใจ

ในความใหม่ขอบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ประกอบกับการรับรองสิทธิและเสรีภาพตามมาตราต่าง ๆ ไม่มีสภาพบังคับ คือ เหมือนกับการเขียนลอย ๆ เมื่อไม่มีสภาพบังคับบัญญัติไว้ชัดเจน เช่น บทลงโทษของกฎหมายแพ่งหรือกฎหมายอาญา จึงทำให้ไม่กล้าที่จะตีความ ดังนั้นการที่ศาลจะหยิบยกขึ้นมาเห็นเองจึงเป็นเรื่องที่แทบจะเป็นไปไม่ได้

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการแสดงถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและจากการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ของผู้ที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนนักวิชาการ จึงมีข้อเสนอแนะในประเด็นทัศนคติของผู้ที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ประเด็นการเสนอเรื่องของกลุ่มความในช่องทางอื่นที่ประชาชนสามารถเสนอเรื่อง สู่ศาลรัฐธรรมนูญได้หรือสามารถเสนอได้โดยตรง ตลอดจนองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบถึงความมีสิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ เพื่อความมั่นใจในระดับหนึ่งซึ่งหากดำเนินการตามข้อเสนอแล้วก็เชื่อได้ว่า กระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยสามารถที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างแท้จริงสมกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้ และเพื่อเข้าสู่ความเป็นมาตรฐานสากลเช่น นานาประเทศที่ตระหนักถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันอย่างแท้จริง